

2. Dovhan, V. I. (2012). Teoretyko-metodychni aspekty veterynarno-sanitarnoho nahliadu ta kontroliu. [Theoretical and methodological aspects of veterinary and sanitary supervision and control]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnia*. № 4 (40). 10–11. [in Ukrainian].

3. Parlament ukhvalyv Zakon Ukrainy «Pro veterynarnu medytsynu». (2021, February 4). [The Parliament adopted the Law of Ukraine "On Veterinary Medicine"]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/parlament-uhvaliv-zakon-ukrayini-pro-veterinarnu-medicynu> [in Ukrainian].

4. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro veterynarnu medytsynu ta blahopoluchchia tvaryn». [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Veterinary Medicine and Animal Welfare"]. Retrieved from: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=68554&pf35401=525504>

5. Siuiva, I. S. (2018). Pravove rehuliuвання vykorystannia tvaryn u silskomu hospodarstvi. [Legal regulation of the use of animals in agriculture]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. Vyp. 4. 245 – 248. [in Ukrainian].

6. Animal Welfare. Retrieved from: <https://www.woah.org/en/what-we-do/animal-health-and-welfare/animal-welfare/> [in English].

7. Karpinska, N.V. (2021). Kontseptualno-pravovi zasady zastosuvannya sanitarnykh ta fitosanitarnykh zakhodiv u silskomu hospodarstvi Ukrainy v konteksti vymoh SOT ta YeS. [Conceptual and legal principles of application of sanitary and phytosanitary measures in the agriculture of Ukraine in the context of WTO and EU requirements]. *Dys... d.i.u.n.; 12.00.06 -zemelne pravo; ahraryne pravo; ekolohichne pravo; pryrodoresursne pravo. Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia»*. 492. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 24.05.2023

УДК 343.7

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-318-321

Павловська Наталія Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент

e-mail: wwwpav@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3311-0364>

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЕЛІКТОЗДАТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

У даній статті визначено, що у сучасних умовах дефініція «деліктоздатність» набуває особливого значення, дозволяючи визначити ступінь відповідальності учасників будь-яких правовідносин, у тому числі їх можливість зазнати визначені законом несприятливі наслідки за скоєне правопорушення (делікт). У соціальному аспекті деліктоздатність передбачає реалізацію справедливості, а також дозволяє вирішити питання щодо можливості відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів.

Деліктоздатність – поняття, яке відображає здатність суб'єкта брати участь у правових відносинах, тобто, визначає ступінь володіння правосуб'єктністю. Так звані «дефекти правосуб'єктності» та відсутність деліктоздатності викликають серйозні проблеми, пов'язані із суттєвими обмеженнями у здібності особи брати участь в окремих правовідносинах, зокрема, адміністративно-правових. Будучи одним із складових елементів правосуб'єктності, деліктоздатність виступає показником того, наскільки суб'єкт правовідносини потенційно здатний нести юридичну відповідальність за свою поведінку та поведінку інших осіб, а також у яких обсягах вона може бути реалізована. Однак і в теорії, і на практиці нерідко виникають питання, що пов'язані із неоднозначністю розуміння дефініції «деліктоздатність» та наявністю її різновидів, які мають галузеві та суб'єктивні особливості. Деліктоздатна особа в одних правовідносинах, може виявитися нездатною відповідати за свої дії, і, навпаки, маючи всі юридичні ознаки правосуб'єктності, деякі особи можуть фактично залишатися неделіктоздатними практично у всіх відносинах.

Відзначено, що деліктоздатність є частиною дієздатності і може мати самостійне існування, як окремий інститут адміністративно-деліктозного права, цілком допустимим і навіть методологічно корисним є її окреме дослідження з обов'язковим врахуванням наведеної соціально-правової природи.

Виходячи з аналізу наукових досліджень правосуб'єктності, можна із впевненістю сказати, що абсолютно вся юридично-значима поведінка (дії чи бездіяльність) суб'єктів права обумовлена змістом її елементів.

Ключові слова: суб'єкти правових відносин, суб'єкти адміністративного правопорушення (делікту), адміністративна правосуб'єктність, адміністративна деліктоздатність, адміністративно-правова відповідальність, адміністративний проступок, адміністративне судочинство, правомірна та неправомірна дія, деліктологія.

Pavlovska N. CHARACTERISTICS AND SIGNIFICANCE OF TORTIOUSNESS OF SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RELATIONS

by law for the committed offense (tort). In the social aspect, tort capacity provides for the implementation of justice, and also allows to resolve the issue of the possibility of restoring violated rights, freedoms and legitimate interests.

Tort capacity - a concept that reflects the subject's ability to participate in legal relations, i.e., determines the degree of

possession of legal personality. The so-called "defects of legal personality" and the lack of tortious capacity cause serious problems associated with significant limitations in a person's ability to participate in certain legal relations, in particular, administrative-legal ones. Being one of the constituent elements of legal personality, tort capacity is an indicator of the extent to which the subject of the legal relationship is potentially capable of bearing legal responsibility for his behavior and the behavior of other persons, as well as to what extent it can be realized. However, both in theory and in practice, questions often arise related to the ambiguity of the definition of "delict ability" and the presence of its varieties, which have sectoral and subjective features. A person capable of delict in one legal relationship may be incapable of being responsible for his actions, and, on the contrary, having all the legal features of legal personality, some persons may actually remain non-delict capable in almost all relationships.

It is noted that tortious capacity is a part of legal capacity and can have an independent existence as a separate institution of administrative tort law, its separate study is completely permissible and even methodologically useful, with mandatory consideration of the given socio-legal nature.

Based on the analysis of scientific research on legal personality, we can say with confidence that absolutely all legally significant behavior (actions or inaction) of legal subjects is determined by the content of its elements.

Key words: subjects of legal relations, subjects of an administrative offense (delict), administrative legal personality, administrative tortiousness, administrative legal liability, administrative misdemeanor, administrative proceedings, lawful and unlawful action, delictology.

Постановка проблеми. Сучасні науковці досліджують проблему деліктоздатності вже досить давно. Однак домінують дослідження, що присвячені деліктоздатності окремих суб'єктів права, а також деліктоздатності в окремих галузях правового регулювання. Вивченням актуальних питань, що пов'язані із дефініцією «деліктоздатності» займаються як фундаментальні, так і галузеві науки.

На сьогоднішній день є монографії, що присвячені деліктних правовідносинам та вивченню деліктології. Однак, цілісного теоретичного та практичного висвітлення визначена дефініція «деліктоздатність» в науці адміністративного права та процесу, практично, не отримала. В теорії права розроблено поняття деліктоздатності, охарактеризовано її види за суб'єктним та галузевим критеріями. Але ж, у сучасній доктрині не повною мірою досліджено питання співвідношення деліктоздатності та дієздатності, деліктоздатності та правоздатності, деліктоздатності та юридичного обов'язку, враховується лише фактична сторона деліктоздатності, не визначено критерії повної деліктоздатності, а також не вирішено проблему правових наслідків за відсутності деліктоздатності. Теоретичне вирішення цих питань встановлює діяльність законодавця та правозастосовника, що, з-рештою, позначається на якості закону та правопорядку. Необхідно визначити специфічні ознаки та обсяг деліктоздатності, саме від цього залежить повноцінність юридичного профілю суб'єктів адміністративно-правових відносин.

Таким чином, у вивченні дефініції «деліктоздатності» в адміністративно-правових відносинах виявляються суттєві прогалини, на усунення яких і спрямоване наукове дослідження автора.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми адміністративно-правової науки, що пов'язані із розвитком та значенням деліктоздатності суб'єктів адміністративно-деліктних відносин, досліджували такі вчені: В. Авер'янов, І. Арістова, Д. Бахрах, В. Білоус, І. Бородин, І. Голосніченко, В. Гошовський, І. Грибок, Е. Демський, О. Дугенець, В. Колпаков, С. Короєд, С. Кузніченко, О. Кузьменко, В. Лорія, Д. Лук'янець, О. Остапенко, С. Петков, А. Подоляка, Т. Проценко, В. Рядінська, О. Соколова, Г. Шевчук, та інші.

Мета статті – дослідження дефініції «деліктоздатність» у адміністративно-правових відносинах та її сутність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дефініція «деліктоздатність» є структурним елементом дієздатності, що встановлює здатність суб'єктів правовідносин нести юридичну відповідальність за завдані правопорушення (делікти), передбачені нормами права. Під деліктом у юриспруденції спочатку розумілися виключно цивільні проступки, але вже на початку 21 століття все більшого поширення набуло трактування, згідно з яким, деліктом розуміють порушення правових норм у будь-яких галузях права. Під здатністю у цьому контексті слід розуміти можливість бути притягнутим до юридичної відповідальності.

Поняття «деліктоздатність» виникло на початку 19 століття і було визначено в Кодексі Наполеона, потім розробники використовували його у німецькому Цивільному уложенні 1896 року [1, с.44].

У сучасних правових системах також спостерігається інституалізація даного поняття шляхом його законодавчого закріплення. Зокрема, ст. 13 Закону Ліхтенштейна «Про міжнародне приватне право» від 1996 р. свідчить, що «деліктоздатність фізичної особи визначається згідно із законом тієї держави, в якій були здійснені дії, що заподіяли шкоду».

На сьогоднішній день, ця дефініція застосовується не тільки у приватному праві, а й у публічному, а саме, у адміністративно-правових відносинах.

Так, наприклад, ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) встановлює, що адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [2].

Тобто, особа вважається деліктоздатною - здатною нести адміністративно-правову відповідальність за адміністративний делікт, при наявності кваліфікуючих ознак, а саме: протиправність; наявність вини; дія або бездіяльність; посягання на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений

порядок управління; наявність в законі прямої вказівки на адміністративну відповідальність за конкретне діяння.

Крім дослідження дефініції «деліктоздатність» у межах окремих галузей права, воно стало предметом вивчення таких наук, як деліктологія та теорія права. Як зазначає у своїй монографії В. Колпаков, «деліктологія представляє систему знань про деліктність, фактори, що детермінують її розвиток та відтворення; про генезу деформації особистості та механізм порушення норм позитивного права; про залежність між окремими видами деліктів; про засоби та способи впливу на окремі види деліктів та деліктність в цілому; а також про критерії оцінки стану деліктності та ефективності заходів впливу на неї» [3].

Однак у сучасних науковців, що досліджують поняття «деліктоздатність» з позиції теорії правовідносин, немає єдності у поглядах на співвідношення правосуб'єктності та деліктоздатності. Переважно це стосується структурних елементів правосуб'єктності.

Серед адміністративістів, існує думка, що деліктоздатність, поряд з правоздатністю, дієздатністю та осудністю, є елементом правосуб'єктності. У цьому під деліктоздатністю вони пропонують розуміти «можливість суб'єкта мати права та обов'язки, здатність здійснювати їх своїми особистими діями, відповідати за наслідки, бути учасником правових відносин».

Досить велика група науковців вважає, що основними елементами дієздатності є правоздатність та деліктоздатність. Даний структурний поділ ґрунтується на схожості змісту деліктоздатності і дієздатності (вік, свідомість тощо).

Т.І. Ілларіонова та В.Ф. Яковлев визначають деліктоздатність більш змістовно. На їх думку, вона є «правосуб'єктністю у відносинах, що виникають внаслідок протиправної поведінки». Тобто деліктоздатність складається із здатності мати права та обов'язки у сфері відповідальності (правоздатності) та здатності їх самостійно реалізовувати (дієздатності). Її самостійний характер Т.І. Ілларіонова обґрунтовує специфічним характером обов'язків, які суб'єкт може нести, і способом їх виконання [4, с.63].

Своєрідні обов'язки та способи їх реалізації можуть бути передбачені не лише нормами, що регулюють питання притягнення особи до відповідальності, а й іншими інститутами права. Прикладом може слугувати чинне законодавство, що регулює діяльність природних монополій. Зокрема, Законом України «Про адміністративні послуги» встановлено такі специфічні обов'язки відповідних суб'єктів права, як необхідність ведення окремого бухгалтерського обліку за кожним видом діяльності; дотримання обмежень при здійсненні комерційної діяльності; виконання приписів закону щодо специфічної процедури формування цін на окремі види діяльності тощо [5].

Для виникнення відносин відповідальності лише деліктоздатності замало. Необхідна наявність складу правопорушення (делікту), відповідного індивідуально-правового акту уповноваженого державного органу – тобто певного юридичного складу, який буде підставою виникнення правовідносин відповідальності. Тому відсутність хоча б одного з елементів вказаного юридичного складу унеможливить притягнення особи до відповідальності, зокрема, адміністративно-правової. У вищевказаному прикладі відсутньою є постанова про накладення штрафу (це обумовлюється наданням уповноваженому органу дискреційних повноважень щодо вирішення питання про притягнення особи до відповідальності). До того ж, у діях порушника є склад правопорушення (делікту). Тобто є суб'єкт і об'єктивна сторона, що передбачають наявність певного органу управління чи посадової особи, яка наділена відповідними повноваженнями і вчинила юридично значимі протиправні дії чи бездіяльність. Є об'єкт правопорушення (делікту), а головне – є суб'єктивна сторона – психічне (вольове) ставлення відповідного представника банку, які усвідомлюють протиправність дій банку та їх (дій) обумовленість власною поведінкою.

Підставою звільнення особи від відповідальності є не правові властивості юридичної особи, а вірогідність переваги негативних наслідків притягнення до неї над позитивними (що виражаються у реалізації функцій відповідальності). Більше того, чинні норми встановлюють, що у разі незастосування штрафів з метою забезпечення виправлення ситуації або запобігання подальшим порушенням чи подальшій втраті банком своїх активів Національний банк України має застосовувати інші адекватні заходи впливу відповідно до «Про банки і банківську діяльність». Тобто особа все ж є здатною до несення відповідальності, за умови прийняття уповноваженим органом відповідного рішення.

Висновки. Таким чином, вважаємо, що деліктоздатність є частиною дієздатності і може мати самостійне існування, як окремий інститут адміністративно-деліктного права, цілком допустимим і навіть методологічно корисним є її окреме дослідження з обов'язковим врахуванням наведеної соціально-правової природи.

Виходячи з аналізу наукових досліджень правосуб'єктності, можна із впевненістю сказати, що абсолютно вся юридично-значима поведінка (дії чи бездіяльність) суб'єктів права обумовлена змістом її елементів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Публічні правовідносини: відповідальність за правопорушення / за заг.ред. Петкова С.В. К.: «КНТ», 2021. 120 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/law/show/>
3. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : [монографія]. К. : Юрінком Інтер,

2004. 528 с.

4. Адміністративне процесуальне право / За заг. редак. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 321 с.

5. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

REFERENCES:

1. Pietkov, S.V. (Ed.) (2021). Publichni pravovidnosyny: vidpovidalnist za pravoporushennia. [Public legal relations: liability for offenses]. 120. [in Ukrainian].

2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. (1984, December 7). [Code of Ukraine on administrative offenses]. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/law/show/> [in Ukrainian].

3. Kolpakov, V.K. (2004). Administratyvno-deliktnyi pravovy fenomen. [Administrative-delict legal phenomenon]. 528. [in Ukrainian].

4. Minka, T.P. (Ed.) (2017). Administratyvne protsesualne pravo. [Administrative procedural law]. 321. [in Ukrainian].

5. Pro administratyvni posluhy. (2012, September 6). [On administrative services]. Zakon Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 24.05.2023

УДК 347.62 (477+4/8)

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-321-326

Плюшко Дмитро Сергійович,

аспірант кафедри цивільного права Національного університету

«Одеська юридична академія»

e-mail: gkm2016@ukr.net<https://orcid.org/0000-0002-1676-5425>**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄС**

У запропонованій статті визначається, що специфіку відносин з приводу належного подружжю майна у багатьох державах прийнято розкривати через категорію «правовий режим майна подружжя» (matrimonial property regimes), проте деяким правовим системам цей термін сам по собі невідомий, незважаючи на присутність в законодавстві відповідних правових норм.

В цьому відношенні представляє інтерес автономне тлумачення, без посилання на національні законодавства, дане судом Європейських Співтовариств, уповноваженим Радою спільнот в 1971 року здійснювати таку діяльність стосовно Брюссельської конвенції 1968 року.

Режим майнових відносин між подружжям, що включає сукупність норм, що регулюють майнові відносини подружжя, інакше, ніж це робить загальне право щодо осіб, які не перебувають у шлюбі.

Подружній режим майна впливає з існування сімейних відносин між подружжям. Подружній режим власності настільки тісно пов'язаний із шлюбом, що, незважаючи на те, що вони стосуються майнових відносин між подружжям та між подружжям і третіми особами, вони повинні розглядатися як частина сімейного права.

Майнові відносини подружжя слідує за долею шлюбу (виникають з факту шлюбу і припиняються у разі припинення шлюбу).

Законне регулювання (законний режим майна подружжя) являє собою таку сукупність правових засобів регулювання майнових відносин подружжя, в якій основне значення мають законодавчі норми, акти державної влади, правила, вироблені судовою практикою (судовий прецедент), що встановлюють загальні правила поведінки подружжя в майновій сфері.

Ключові слова: цивільні відносини, шлюб, майно, припинення шлюбу, розірвання шлюбу, режим майна подружжя, розлучення, сім'я, сімейні відносини, шлюбні відносини, сімейне право.

Plushko D. CERTAIN ISSUES OF LEGAL REGULATION OF MARITAL PROPERTY IN UKRAINE AND SOME EU COUNTRIES

The proposed article states that the specifics of the relationship regarding the property of the spouses in many countries is disclosed through the category of "matrimonial property regimes", but some legal systems do not know this term in itself, despite the presence in the legislation of the relevant legal norms.

In that regard, the autonomous interpretation given, without reference to national law, by the Court of Justice of the European Communities, authorized by the Council of the Communities in 1971 to carry out such activities in relation to the 1968 Brussels Convention, is of interest.

The regime of property relations between spouses, which includes a set of rules governing the property relations of spouses, is different from the common law for persons who are not married.